

De Raad van de gemeente Nijmegen

Uw brief van

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Datum

30 september 2024

Onderwerp

Naamgeving Kapitein Bestebreurtje-tunnel

Bijlage(n)

5 pagina's

Geachte leden,

In november 2024 wordt een besluit genomen over de naam Kapitein Bestebreurtjetunnel (of Kapitein Bestebreurtje-tunnel) in de woonplaats Lent. Uw raad kan gebruik maken van de bijlage. Het gaat niet alleen over de voorgestelde naamgeving (met koppelteken), maar ook over de verschillende typen, andere vastgestelde namen en een voorstel voor de namen die nog moeten worden vastgesteld.

Naamgeving van de openbare ruimte is de bevoegdheid van de raad. Het is niet aan het college, een niet-openbare ambtelijke werkgroep of het Presidium die vaststelt wat de raad besluit. Voor de vaststelling dient de raad in ieder geval kennis te nemen van de stukken. Ik zie het raadsbesluit met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

Rob Essers

Naamgeving openbare ruimte

Op 26 december 2023 heb ik voor de openbare ruimte in Woenderskamp en Hof van Holland de naam Kapitein Bestebreurtjetunnel (of Kapitein Bestebreurtje-tunnel) ingediend. De aanvraag is geregistreerd onder nummer O11155.249. Mijn brief B4 d.d. 26 december 2023 is op 31 januari 2024 door de gemeenteraad afgedaan als hamerstuk. Van de raad, het college en/of de ambtelijke werkgroep straatnaamgeving heb ik geen reactie ontvangen.

raadsvoorstel

In de B&W Besluitenlijst en besluiten van 17 september 2024 staat '4.4 Naamgeving Kapitein Bestebreurtje-tunnel'. In het raadsvoorstel staat: "De heer R.E. Essers deed eind 2023 de suggestie om de tunnel die tussen Woenderskamp en Hof van Holland onder de Generaal James Gavinsingel doorloopt te noemen naar Kapitein Bestebreurtje." In het voorstel staat:

1. Overeenkomstig bijgaande tekening met nummer 586116 aan de gekleurde openbare ruimte van het type 'kunstwerk' in de woonplaats Lent de volgende naam te geven: Kapitein Bestebreurtje-tunnel.
2. Overeenkomstig bijgaande tekening met nummer 586137 de geometrie van de Nel Petersstraat aan te passen.
3. Het besluit in werking te laten treden op de dag na publicatie.

In het voorstel staat niets over het koppelteken of afbreekstreepje. Er had gekozen kunnen worden voor de naam Kapitein Bestebreurtjetunnel (zonder koppelteken), maar met een afbreekstreepje op het straatnaambord. Dat ziet er als volgt uit:

Er zijn geen bruggen, viaducten of tunnels met een koppelteken. In een samengestelde naam wordt het liggende streepje (koppelteken) achterwege gelaten; zie toelichting. In het raadsvoorstel staat wel:

Kanttelingen

1.1 en 1.2 De weg die door de tunnel loopt zou ook Kapitein Bestebreurtje-tunnel genoemd kunnen worden, maar dan wordt het een korte straat. Hier is ervoor gekozen om in plaats daarvan de Nel Petersstraat door te trekken.

De Eisenhower tunnel in Lent is een openbare ruimte van het type 'weg'. Dat geldt ook voor de Nieuwe Hezelpoort (documentdatum 24-01-2024) in Nijmegen die nog altijd Hezelpoort wordt genoemd. Deze poort (gesloopt in 1876) lag op een andere plaats. De naam Nieuwe Hezelpoort is op 2 februari 1921 voor het eerst door de gemeenteraad vastgesteld.

Bij de naamgeving moet ook rekening gehouden worden met de wijk- en buurtindeling. Dat is niet gebeurd bij de geometrie van de Nel Petersstraat. Op de tekeningen ontbreken

de grenzen van Hof van Holland en Woenderskamp. De raad heeft op 4 juni 2008 de buurtgrenzen vastgesteld; zie *Gemeentebld Nijmegen* 2008, 84. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gaat uit van de as van de weg. Volgens de tekening met nummer 275301, gedateerd 23-04-2008, liggen de buurtgrenzen op de as van de huidige Graaf Alardsingel.

Op tekeningnummer 586137 ligt de Nel Petersstraat gedeeltelijk in Woenderskamp dat het thema Italië en de subthema Italiaanse kunstenaars heeft. Nel Peters (1912-2004) was in de Tweede Wereldoorlog een Nijmeegse verzetsdeelnemer. Het weggedeelte behoort deel uit te maken van de Michelangelostraat.

Op bovenstaande tekening eindigt de Michelangelostraat vóór de brug. De linker afbeelding is van de PDOK Viewer inclusief NWB - Wegen | Wegvakken en BGT | BGT standaard-visualisatie. Deze sluit niet aan op de Kapitein Bestebreurtje-tunnel en de Nel Petersstraat op het gedeelte van tekeningnummer 586116 en 586137.

Er kan voor gekozen worden om de tunnel alsnog een openbare ruimte van het type 'weg' te noemen. In dat geval ligt de weg tussen de Michelangelostraat en de Nel Petersstraat.

Voor de goede orde...

In het raadsbesluit staat niets over artikel 3:45 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Indien tegen een besluit bezwaar kan worden gemaakt of beroep kan worden ingesteld, wordt daarvan bij de bekendmaking en bij de mededeling van het besluit melding gemaakt. Een besluit dient te berusten op een deugdelijke motivering; zie artikel 3:46 Awb. De raad moet hier op toezien bij de besluitvorming.

Op 18 maart 2009 is ingestemd met het *Initiatiefvoorstel van de fracties van de VVD en Nijmegen Nu: opheffing commissie straatnaamgeving*. In plaats daarvan worden besluiten voorbereid door een niet-openbare ambtelijke werkgroep straatnaamgeving van het college. De stukken worden door het college als 'conformvoorstel' vastgesteld. Op verzoek van het niet-openbare Presidium worden de stukken door de raad niet inhoudelijk besproken, maar alleen als hamerstuk vastgesteld.

De raad heeft op 22 juni 2022 zonder beraadslagingen ingestemd met het Delegatiebesluit Wet open overheid (zie *Gemeentebld* 2022, 325692). Het behandelen van een verzoek op grond van de Wet open overheid, gericht aan de gemeenteraad, wordt gedelegeerd aan het college. Het resultaat spreekt voor zich.

Tijdens een gespreksronde op een politieke avond word ik geconfronteerd met raadsleden en fractievolgers die de stukken niet hebben gelezen, niet op de hoogte zijn van de Wet basisregistratie adressen en gebouwen en de Verordening naamgeving en nummering (adressen) 2019 en/of niet geïnteresseerd zijn in het onderwerp. Is de eed of verklaring en belofte ex artikel 14 Gemeentewet niet van toepassing?

Tegen beter weten in...

Mijn bericht van 26 december 2023 was er op gericht om een raadsbesluit te nemen voordat het 80 jaar geleden is dat operatie Market Garden plaatsvond. Op De Oversteek in Lent staat op de plaquette de volgende tekst:

“From this spot paratroopers from the 3rd Battalion, 504th Regiment of the 82nd Airborne Division, with the aid of C Co. 307th AEB and forward observers of the 376th PFAB, fearlessly crossed the Waal river in vulnerable boats on September 20th, 1944. Many did not reach the other side. The survivors succeeded in securing the bridges on the north bank. Nijmegen could now be liberated. We salute their heroism.”

Op 20 september 1944 werd een bruggenhoofd ten noorden van Nijmegen gevestigd en werden de Spoorbrug door de Amerikaanse *82nd Airborne Division* en de Waalbrug door de Britse *1st and 2nd Battalions Grenadier Guards* veroverd. De latere toevoeging heeft betrekking op de 307th Airborne Engineer Battalion en de 376th Parachute Field Artillery Battalion; zie www.4en5mei.nl.

De tekst “Nijmegen could now be liberated” is opmerkelijk. In het (tijdelijke) bord dat op 20 september 2009 werd aangeboden door de Amerikaanse veteranen stond in de Nederlandse tekst: “Die oversteek luidde de bevrijding van Nijmegen in.” Waar lag Nijmegen op 20 september 1944?

Bij de Waalcrossing en Sunset March gaat het om Amerikaanse militairen. Aan de Oosterhoutsedijk in Lent ligt het oorlogsmonument ‘De Oversteek’ van Marius van Beek uit 1984. Het herinnert aan de oversteek van de Waal waarbij aan geallieerde zijde 47 Amerikaanse militairen sneuvelden. Op de oude gedenksteen stonden 48 namen. In 2014 is hiervoor een gedenkmuur in de plaats gekomen waarop 49 namen staan vermeld; zie www.4en5mei.nl.

Op 20 september 1944 om 16.45 uur vielen enkele doden en een twintigtal gewonden in de ‘duker’ bij het oorspronkelijke Molenpad onder de spoorlijn in Lent. De rol van de 82nd Airborne Division komt naar voren in de ‘Schietpartij in Lent’ (documentdatum 10-09-2014). “Het is dus ook goed mogelijk dat deze oorlogsdoden vielen als gevolg van een schotenwisseling tussen Duitse en geallieerde militairen.” (www.oorlogsdodennijmegen.nl)

Het Grenadier Guardsviaduct (besluit B&W d.d. 30 augustus 1994) aan de zuidzijde van de Waalbrug hangt samen met de onthulling van een gedenkplaat op 18 september 1994 ter gelegenheid van de 50-ste verjaardag van de ‘Battle of Nijmegen’ en de verovering van de verkeersbrug; zie www.4en5mei.nl.

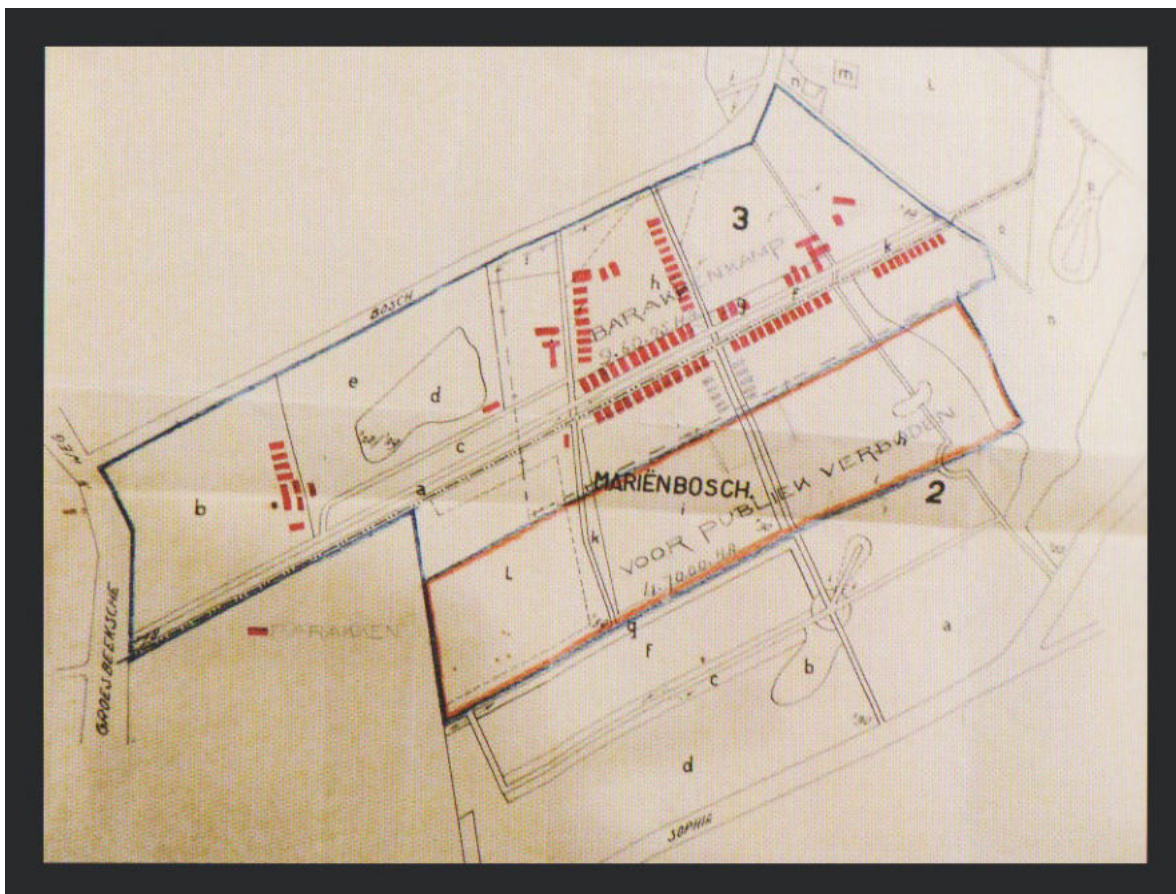
De raad heeft de naam van het viaduct op 11 mei 2005 alsnog vastgesteld (zie brief B&W d.d. 8 december 2004). De plaats van de kasten al dan niet met graffiti voor de gedenkplaat dateren uit 2014; zie Google Street View. Wie is hiervoor verantwoordelijk?

andere locaties

De naam Valkhof staat nog niet in de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). In de brief A2 d.d. 10 juli 2024 over Valkhof heb ik de raad hierop gewezen. Hetzelfde geldt voor Mariënbosch. Deze naam heb ik op 29 september 2020 als idee ingediend (Zaaknummer MID1343468). De eerste reactie moet ik nog ontvangen.

In 2019 is de naam Mariënboom bij de Top25 van het Kadaster gewijzigd in Mariënbosch; zie www.topotijdreis.nl. Namen worden vastgesteld door de raad en niet door het Kadaster. Ook Mariënbosch heeft een rol gespeeld bij en na de Tweede Wereldoorlog. Uit de operatie Black Tulip blijkt dat “80 jaar vrijheid” niet voor iedereen geldt.

Rijksvreemdelingenkamp ‘Mariënbosch’, Bosweg 103 Nijmegen, een voormalig legerkamp, werd bij operatie Black Tulip (1946-1948) gebruikt als interneringskamp. Het doel van deze operatie was om alle in Nederland wonende Duitsers het land uit te zetten.

Een deel van de romney-nisselhutten stond aan de Mariënboomseweg. Hierin waren van augustus 1946 tot december 1948 vier tot achthonderd Rijksduitsers tijdelijk ondergebracht. Via het kamp zijn circa 3.500 personen naar Duitsland uitgezet (bron: K. Bouwer, *Bij de boom van Maria. De geschiedenis van Mariënboom en het Mariënbosch*. Nijmegen 2020., pp. 190-200).

Oorlogsdoden Nijmegen

“De heer Willibrord Kerzmann (ook wel geschreven Kerszmann), gehuwd met Maria Kruschinski, kwam midden jaren twintig uit Dortmund naar Nederland, en werkte sindsdien in de Limburgse kolenmijnen. Hij werd in 1947, omdat hij de Duitse nationaliteit bezat, in het kader van de operatie Black Tulip overgebracht naar Kamp Mariënbosch in Nijmegen om uitgewezen te worden naar Duitsland. Hij had decennia lang in Limburg als mijnwerker gearbeid en er in ernstige vorm silicose aan overgehouden. Het transport van Kerkrade naar Mariënbosch in Nijmegen vond plaats op een open vrachtwagen, hoewel Kerzmann in slechte gezondheidstoestand verkeerde en daarom kort tevoren bediend was. De politie in Kerkrade was voor het transport gewezen op Kerzmanns slechte gezondheid. Hij stierf tijdens het vervoer op die open vrachtwagen. Volgens de Volkskrant en de Leidsche Courant van 9 okt. 1947 stond niet vast dat er reden was om de oude man uit te wijzen.” (www.oorlogsdodennijmegen.nl)

gegevens

Bij een aantal documenten in het Regionaal Archief Nijmegen staat bij de voorwaarden voor raadpleging: “Niet openbaar tot 1/1/2048”. Het gaat onder meer om het adres in Nijmegen met vrijwel steeds het Interneringskamp Mariënbosch aan Bosweg 103. Het is niet duidelijk hoe ik dit moet rijmen met de Archiefwet 1995 en de jaarlijkse ‘Openbaarheidsdag’. Bij het Nationaal Archief staat:

“Bij de maximale openbaarheidsbeperking onder de Archiefwet, worden dossiers met daarin bijzondere persoonsgegevens maximaal 75 jaar na creatie openbaar. Het kan voorkomen dat de betrokkenen dan nog leven. In die gevallen kan de minister van OCW besluiten de termijn van de openbaarheidsbeperking te verlengen tot bijvoorbeeld 100 jaar na creatie of na de (geschatte) geboortedatum van de betrokkenen.”

BAG

Hoewel openbare weg ID 0268300000001353 nog altijd van de Kwakkenbergweg naar de Groesbeekseweg loopt, staat het straatnaambord bij nummer 5 op de hoek van de Luciaweg in noordelijke richting. Uit niets blijkt dat het onverharde pad door Mariënbosch deel uitmaakt van de Mariënboomseweg. Op de slagboom bij de Luciaweg staat: MARIENBOSCH.

De naam is op 9 juli 1924 vastgesteld als Mariënboomscheweg; zie kaart 1924. In de loop van 1947 is deze stilzwijgend gewijzigd in Mariënboomseweg. Met de vaststelling van de naam Mariënbosch kan een deel van deze weg worden ingetrokken.

Er is alle reden om voor het onverharde pad de naam Black Tulippad vast te stellen. Het straatnaambord in de wijk Kwakkenberg herinnert aan de zwarte bladzijde uit de geschiedenis van “80 jaar vrijheid”. Een ander bord in de wijk Groenewoud heet: Piper Cubpad (raadsbesluit d.d. 26 juni 2019). In het onderschrift staat de tekst “Vliegtuigtype” met daaronder “Gebruikt op vlakbij gelegen Amerikaans vliegveld tijdens WO2”.

conclusie

De raad kan bij het besluit gebruik maken van mijn inbreng. Een openbare ruimte is een door het bevoegde gemeentelijke orgaan als zodanig aangewezen en van een naam voorziene buitenruimte die binnen één woonplaats is gelegen (artikel 1, onder j, Wet basisregistratie adressen en gebouwen).

In de BAG worden zeven typen onderscheiden: weg, water, spoorbaan, terrein, kunstwerk, landschappelijk gebied en administratief gebied. In het voorliggende raadsvoorstel is sprake van een openbare ruimte van het type ‘kunstwerk’. De wegen boven en onder de tunnel hebben een andere naam. De openbare ruimten van het type ‘weg’ sluiten niet op elkaar aan. Hieronder staan de drie genoemde namen:

- Kapitein Bestebreurtje-tunnel	kunstwerk	Nel Peterslaan ↔ <i>naamloos</i> ↔ Michelangelostraat
- Eisenhower-tunnel	weg	<i>naamloos</i> ↔ Eisenhower-tunnel ↔ <i>naamloos</i>
- Nieuwe Hezelpoort	kunstwerk weg	Lange Hezelstraat ↔ Nieuwe Hezelpoort ↔ Voorstadslaan

Naamgeving en type zijn voor verbetering vatbaar. Een ambtelijke verklaring ex artikel 10, onder b, van de Wet basisregistratie adressen en gebouwen wordt niet openbaar gemaakt. Naamloze delen dragen niet bij aan een deugdelijke registratie.

Dat geldt ook voor de niet-vastgestelde namen Valkhof, Mariënboom, Mariënbosch et cetera en de vastgestelde naam Mariënboomscheweg die als Mariënboomseweg is geregistreerd in de BAG. De juiste registratie draagt bij aan het vinden van de openbare ruimte. Ook de voorgestelde naam Black Tulippad kan hierbij uitkomst bieden.

Nijmegen, 30 september 2024

Rob Essers